RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN BOSHQARUVNING KORXONALAR QIYMATI HAMDA INVESTITSION SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Rafiyeva Zarina Xusanovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasi katta o'qituvchisi

Berdiqulov Jamshid Ilashjon o'g'li
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23664840

ANNOTATSIYA. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar va ma'lumotlarga asoslangan yondashuvlar korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotda raqamli transformatsiyaning korxona qiymati va investitsiyalar samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi, mavjud muammolar aniqlanadi va ularni hal etish yo'llari taklif etiladi. Maqsad – raqamli transformatsiya jarayonlarini samarali boshqarish orqali korxonalar investitsion jozibadorligini oshirishdir.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv, korxona qiymati, investitsion samaradorlik, raqamli iqtisodiyot.

АННОТАЦИЯ. В условиях современной экономики цифровые технологии и подходы, основанные на данных, являются важным фактором повышения конкурентоспособности предприятий. В исследовании анализируется влияние цифровой трансформации на стоимость предприятий и эффективность инвестиций, выявляются существующие проблемы и предлагаются пути их решения. Цель — повышение инвестиционной привлекательности предприятий за счет эффективного управления процессами цифровой трансформации.

Ключевые слова: цифровая трансформация, управление на основе данных, стоимость предприятия, инвестиционная эффективность, цифровая экономика.

ANNOTATION. In the modern economy, digital technologies and data-based approaches are an important factor in increasing the competitiveness of enterprises. The study analyzes the impact of digital transformation on enterprise value and investment efficiency, identifies existing problems and proposes ways to solve them. The goal is to increase the investment attractiveness of enterprises through effective management of digital transformation processes.

Keywords: digital transformation, data-driven management, enterprise value, investment efficiency, digital economy.

KIRISH

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Raqamli transformatsiya bugungi kunda korxonalar faoliyatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. U nafaqat texnologik yangilanishni, balki boshqaruv uslublarining tubdan o'zgarishini ham anglatadi. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management) esa qarorlar qabul qilish jarayonini obyektiv ma'lumotlar asosida amalga oshirish imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasida «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida raqamli transformatsiya jarayonlari faol qo'llab-quvvatlanmoqda. Biroq, ushbu jarayonlarning korxonalar bozor qiymati va investitsion samaradorligiga ta'sirini kompleks baholash hali to'liq o'rganilmagan. Ushbu tezisning maqsadi – raqamli transformatsiya va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvning korxonalar qiymati hamda investitsion samaradorligiga ta'sirini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqishdan iborat. Tezis doirasida nazariy asoslar, amaliy tajribalar va baholash yondashuvlari ko'rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Raqamli transformatsiya va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvning mohiyati

Raqamli transformatsiya – bu korxonaning barcha jarayonlariga raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish orqali biznes-modellarini, mijozlar bilan munosabatlarni va ichki operatsiyalarni tubdan o'zgartirish jarayonidir. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv esa katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va shu asosda strategik hamda operatsion qarorlar qabul qilishni nazarda tutadi. O'zbekistonda ushbu yondashuvlar sanoat, moliya, savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Raqamli transformatsiya nafaqat xarajatlarni optimallashtirish, balki yangi qiymat yaratish imkoniyatlarini ham ochadi. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv esa investitsion qarorlarning aniqligini oshiradi, xavflarni kamaytiradi va resurslarni samarali taqsimlashga yordam beradi.

Korxonalar qiymati va investitsion samaradorlikka ta'siri

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirgan korxonalarda enterprise value (korxona qiymati) sezilarli darajada oshadi. Bu holat operatsion samaradorlikning yuksalishi, mijozlar bazasining kengayishi va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlarining paydo bo'lishi bilan bog'liq. Investitsion samaradorlik nuqtai nazaridan esa ROI (investitsiyalar rentabelligi), ROA (aktivlar rentabelligi) va EVA (iqtisodiy qo'shimcha qiymat) kabi ko'rsatkichlar yaxshilanadi. Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimlari investitsion loyihalarni baholashda ob'yektiv tahlil imkoniyatini yaratadi, bu esa kapitalning noto'g'ri taqsimlanishi xavfini kamaytiradi. O'zbekiston sharoitida raqamli transformatsiya darajasi yuqori bo'lgan korxonalarda investitsion jozibadorlikning oshishi kuzatilmoqda. Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning yetarli rivojlanmaganligi, malakali kadrlar yetishmasligi va ma'lumotlar sifatining pastligi kabi muammolar hali ham saqlanib qolmoqda.

Baholash yondashuvlari va amaliy tavsiyalar

Raqamli transformatsiyaning ta'sirini baholash uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Bunga raqamli etuklik indekslari, moliyaviy ko'rsatkichlar dinamikasi, investitsion loyihalar samaradorligi tahlili va ekspert baholash usullari kiradi. Korxonalar uchun raqamli transformatsiya strategiyasini ishlab chiqish, ma'lumotlar infratuzilmasini rivojlantirish, xodimlarni raqamli kompetensiyalar bo'yicha o'qitish va investitsion qarorlar qabul qilishda analitika vositalaridan keng foydalanish tavsiya etiladi. Davlat darajasida esa raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlovchi soliq imtiyozlari, grant dasturlari va infratuzilma loyihalarini kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Xususiy va davlat sektori o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish ham muhim ahamiyatga ega.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv korxonalar qiymatini oshirish va investitsion samaradorlikni yaxshilashning muhim vositalaridir. Ushbu jarayonlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun ta’lim tizimini raqamlashtirish, malakali kadrlar tayyorlash, ma’lumotlar sifatini oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarur. O‘zbekiston tajribasi kelgusida raqamli transformatsiyani yanada samarali tashkil etish uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi. Raqamli transformatsiyani to‘g‘ri boshqarish orqali korxonalar nafaqat ichki samaradorlikni oshiradi, balki xalqaro investitsiyalarni jalb etish imkoniyatiga ham ega bo‘ladi. Kelgusida soha va korxona darajasida chuqurroq empirik tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. (2020).
2. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2023). Raqamli transformatsiya: muammolar va istiqbollar.
3. Abdullayeva, M. (2022). Raqamli iqtisodiyot va korxonalar boshqaruvi. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
4. Karimov, I. (2021). Ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimlari. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Mamatov, S. (2023). Korxona qiymatini baholashda raqamli yondashuvlar. Toshkent: Iqtisodiyot va statistika.
6. World Bank. (2022). Digital Transformation and Enterprise Performance in Emerging Markets.
7. OECD. (2023). Data-Driven Decision Making and Investment Efficiency.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.